

L'ORQUESTRINA GALANA

Joan Figueres

ORQUESTRINA GALANA. «Ball de Sant Secundí». Terrassa, 1982.

L'ORQUESTRINA GALANA es formà a principis del 1980 amb la participació de músics provinents d'altres formacions pioneres en la interpretació i el conreu de la música tradicional i popular a Catalunya, com eren ARSA (Jaume Arnella i Rafel Sala) i la COBLA COTÓ-FLUIX. La formació inicial era Ferran Martínez, Rafel Sala, Marcel Casellas, Paquito Alpiste, Toni Oró i Jaume Arnella. Al cap de poc va entrar l'Alfons Rojo, en substitució del Toni, que anava a fer el soldat. Però quan va tornar, l'Alfons hi romangué com a titular, de manera que la formació inicial de sis músics passà a ser de set. En aquell moment no hi havia bateria, però aviat s'hi incorporà l'Enric Canada. Així doncs, L'ORQUESTRINA arribava al seu millor moment amb una formació de vuit músics.

L'ORQUESTRINA GALANA naixia amb el propòsit de fer ball i música de festa en català.

Cal destacar tres aspectes prou importants en el fer d'aquesta formació. En primer lloc, l'època. A començaments dels anys vuitanta, el panorama de la música tradicional a Catalunya era un desert on s'endevinaven alguns brots de verdor cultural. La GALANA volia fer-se un lloc en la música d'envelat i de festa major, ocupat per les cobles-orquestres *de-tota-la-vida*, i per l'emergència de grups més llatins com ara l'ORQUESTRA PLATERIA o SALSETA DEL POBLE SEC. Era difícil entrar al circuit, sobretot amb la proposta que defensava la GALANA, que era, com ja he dit, la de catalanitzar la música popular, sobretot de la festa, des del terreny més militant (o més difícil) que era

l'envelat. Ara, l'any 2000, és normal ballar en català per festa major a qualsevol poble, i fins hi ha festivals i cicles periòdics (recordem que el Cicle Tradicionari va començar el 1987) que potencien aquest gènere, entre d'altres. Però als anys vuitanta, no. I cal dir també que de la seva empenta en va néixer també algun altre grup de característiques similars, com l'ORQUESTRINA LA SINGULAR.

Com s'ho feia la GALANA per dur a terme el seu objectiu?

Cal dir, abans que res, que a L'ORQUESTRINA hi confluïen més d'un i més de dos elements que oferien unes garanties mínimes indispensables per poder reeixir en l'intent. Per exemple, l'experiència i el criteri més que contrastats de l'Arnellà i el Sala quant a reperto-

99

TEMPS ERA TEMPS

ORQUESTRINA GALANA. «Ball de Sant Secundí». Terrassa, 1982.

ri, saba i cultura popular; la preparació musical de tots els seus components —que en molts casos encara s'examinaven al conservatori l'endemà d'algun *bolo*—; la militància política més que ideològica d'alguns; la interrelació i integració total amb d'altres fenòmens socials i culturals del moment, com ara accions reivindicatives d'associacions de veïns (un fet destacable és la vinculació militant de Jaume Arnella amb la zona de Gallecs); la recuperació de festes i danses tradicionals (per exemple el ball de Cavallets de Sant Feliu de Pallerols o els balls de Gitanes de Sant Celoni i de Sant Esteve de Palautordera); la participació en enregistraments musicals al servei de la recuperació i divulgació de les danses tradicionals (com ara El Sac de Danses i Punta i Taló); l'amistat i el suport a persones interessades en la recuperació d'instruments autòctons i el seu repertori (com la gralla, el flabiol, el sac...); la col·laboració amb iniciatives gastronòmiques autòctones (encapçalades per en Pep Salsetes); la col·laboració amb grups de la faràndula que, com l'ORQUESTRINA GALANA reivindicaven el carrer per a la festa: gegants, titellaires (MARDUIX, L'ESTAQUIROT), pallassos/actors (PA DE RAL), grups de cercavila (TRIPI-

JOC), i un llarg etcètera. Tot plegat suposava, com a mínim, una bona predisposició per a l'empresa. LA GALANA, doncs, s'ho feia com podia, però, sobretot, amb molta empena. Els altres dos aspectes a destacar constituïen les eines de què disposava a l'hora de treballar: el repertori i els instruments.

Un ball d'envelat pot arribar a durar tres hores. Per tant, cal un repertori de valsos, boleros, tangos, foxtrots, pasdobles i tot el que vulgueu, i, a més, variat!

La GALANA va desenterrar molts balls vuitcentistes per a cobla i els va adaptar a la seva formació —un dels temes de més succés va ser «*Si eso fuera*» («Si fos això»), de Max Havart. També adaptaren cuplets i cançons de moda dels anys trenta i quaranta (p.e., l'«Ombrel·la»). Però també va incorporar alguns temes universals, èxits de sempre, que no provenien de la ràdio ni de la televisió de tendència hispana o anglosaxona, sinó de cultures mediterrànies o d'altres contrades afins, com ara tarantel·les, sirtakis, *hasàpikos* o fados. A més, tocava marxes de circ, polques centreeuropees i, fins i tot, un tema de Charlie Chaplin. També furgaren en el repertori de mestres italians

com en Casadei o Renato Carosone, i algun ballable va sortir d'una pel·lícula dels germans Marx! Així ofería un tipus de repertori ballador, festiu, però diferent (penso que era el gran moment de «*Los Pajaritos*!»). Però entremig hi deixava anar temes absolutament de casa, com ara «L'aigat d'Olot», «El gitano», «El rector de Collbató», «La muntanyeta», «Es jaleo de Menorca», «Pels carrers de Freixenet» o «El batlle de Sant Martí», tots ells avui en dia assimilats per la gran majoria de grups i grupets. Amb la diferència que molts d'aquests temes havien estat recollits o trobats de primera mà (una versió que podria ser considerada de *col·leccionista* és «La del tabaco», cantada a dues veus pel Jaume i en Rafel). I, encara més, els músics de la GALANA componien ballables i cançons. Sobretot en Jaume, però també en Ferran, el Paquito, en Rafel o en Marcel. Alguns d'aquests avui són de domini públic, com ara, l'«Havanera de Premià». D'altres tingueren molta força al seu moment, com ara el «Rock de la Terra» o el «Que m'apreten!». I si voleu curiositats, un tema de salsa catalana que deia: «*Romesco, vinagreta, samfaina... all i oli!*»; la «*Piccolissima serenata*», cantada en italià pel Jaume; o el bolero «*Anoche ha-*

blé con la luna», cantada en castellà pel Ferran. Fins i tot, quan feien concert, alguna vegada havien interpretat un fragment del concert per a dues mandolines i orquestra en Sol major, d'Antonio Vivaldi. Però no n'hi havia prou amb el repertori. Calia també aportar noves sonoritats. Fugir del so elèctric per retrobar un so més propi. Per això, un dels millors moments del ball era quan encara havien de sortir els músics, perquè podies mirar, comptar i remirar la gran quantitat d'instruments.

En Jaume Arnella, a més de cantar, tocava la guitarra, la flauta travessera, el saxo tenor i, de tant en tant, les maraques. En Rafel Sala cantava i tocava el violoncel, la trompeta, el fiscorn, el contrabaix, la mandolina i algun instrument de percussió. En Toni Oró tocava el clarinet, el tible i el violí. En Francesc (*Paquito*) Alpiste cantava i tocava el clarinet, la tenora, la guitarra, la mandolina i algunes percussions. L'Alfons Rojo, el violí, la guitarra, la mandolina, el saxo alt, el trombó de vares i percussions. En Ferran Martínez cantava i tocava el piano i l'acordió. En Marcel Casellas, el contrabaix, la tuba, l'helicon, la mandola i les congues. Finalment, l'Enric Canada (i més tard en Michael Weiss) tocava la bateria, ampliada amb instruments de percussió llatina. Més o menys, cap a vint-i-cinc o trenta instruments entre vuit músics. Això permetia treballar per formacions

segons el tipus o estil de música de cada moment. La formació de corda constava de dos violins, violoncel i contrabaix; la de vent-fusta tenia dos clarinets, una flauta i un saxo (o dos saxos); el metall constava de trompeta/fiscorn, trombó i tuba; els *pernils* podien ser guitarra, mandola i dues mandolines...

Per tant, L'ORQUESTRINA presentava unes credencials més que interessants (de vegades hi havia combinacions una mica més febles que d'altres, però sempre dintre dels límits permessos per la festa). Aquest fet, més que avantatjós musicalment, tenia, però, els seus inconvenients: el piano, per exemple, era de veritat. Vull dir que no era ni elèctric ni digital, sinó un piano vertical, dels de sempre. A l'hora de muntar i desmuntar, així com per transportar-lo des del carrer a l'escenari, etc., posava a prova la fe (que mou muntanyes, però no pianos!) i l'afany de fer música i país. Però el tall més gros del pastís dels problemes se l'endua el tècnic de so. Encara avui hi ha pocs tècnics que s'entenguin amb els micros i els instruments acústics en un directe rigorós. Ja sabeu que no és el mateix sonoritzar un instrument que entri a la taula per línia (DI), que un que entri per micro, com ara un clarinet. Així doncs, la GALANA va ser una escola (per immersió) no només per als mateixos músics, sinó també per als seus tècnics, de reconeguda

vàlua, com ara Quico Viaplana o Josep Vinyoles.

La formació comptà ben aviat amb el suport d'un grup d'incondicionals que la seguien i animaven allà on anés a tocar. Es tractava, sobretot, de gent amb moltes ganes de ballar, la majoria provinent de les files d'EL SAC AMBULANT, que lidera la infatigable i incombustible Núria Quadrada. Un d'aquests grups era format per un nucli de seguidors de Terrassa que s'autoanomenaven l'*autocar* (paraula que implica la idea de grup nombrós i la d'itinerant). Així doncs, moltes vegades, a l'hora d'anar a encarregar el sopar a la fonda corresponent calia indicar el nombre de músics, més el nombre de tots els de l'*autocar*.

D'aquest moment de L'ORQUESTRINA GALANA hi ha quatre discos (LP, cap d'ells reeditat avui en CD): *Orquestrina Galana*, *Ball Amable*, *Canvi de parella* i *No despertaràs el son dels càtars*. Sobretot el primer conté alguns temes tradicionals molt valuosos, d'aquells que constitueixen primeres versions, avui copiades o reinterpretades per molts grups.

Després del quart hi va haver moviment a les files de L'ORQUESTRINA i es començà a definir el que més tard donà lloc a una GALANA més *normalitzada*, encapçalada per en Marcel Caselles. Això, però, ja forma part d'una altra història, potser més recent.

XARBOT
Grup de música i ball tradicional
 TELÈFONS DE CONTACTE:
 Jordi Roma: 93 418 43 94 / 211 58 63
 Enric Sans: 93 490 38 14

GRALLERS LA FLOR DE VIOLETA
 Balls, concerts, cercaviles... i molt bon rotllo!
 Vilafranca del Penedès
 Lluís 93 892 25 54
 656 68 20 51
 Joan 93 890 22 42